

Karasik, V. I. (2004). *Jazykovej krug : lichnost, koncepty, diskurs [Language circle: personality, concepts, discourse]*. Moskva : Gnozis [in Russian].

Kubriakov, E. S. (Eds.). (1997). *Kratkij slovar kognitivnyh terminov [Brief vocabulary of cognitive terms]*. Moskva: Filol. f-t MGU im. M. V. Lomonosova [in Russian].

Selivanova, O. (2006). *Suchasna lingvistyka : (terminologichna encyklopediya) [Modern linguistics: (terminological encyclopedia)]*. Poltava : Dovkillya [in Ukrainian].

Stepanov, Ju. S. (2006). *Konstanty : Slovar russkoj kultury [Constants: Dictionary of Russian Culture]*. Moskva : Akademicheskij Proekt [in Russian].

Xiandai hanyu cidian [Modern Chinese dictionary]. (2012). Beijing: shangwuyingshuguan [in Chinese].

Стаття надійшла до редакції 13.08.2020

УДК 811.111

КОНСТИТУТИВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СПОРТИВНОГО КОМЕНТАРЯ ЯК ЖАНРУ СПОРТИВНОГО ДИСКУРСУ

Олена Глущенко

кандидат філологічних наук, доцент кафедри філології,
Одеський національний морський університет,
Одеса, Україна
e-mail: gluschenko2828@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3317-5539>

АНОТАЦІЯ

Завдяки особливій ролі телебачення у сферу спортивного спілкування зараз залучені мільярди людей. Статус дискурсивної лінгвістики і багатьох її категорій: інституційність дискурсу, базові концепти, інтенційні типи, жанровий простір дискурсу — є дискусійними і хоча дискурс — явище вже не нове, а скоріше, доволі поширене у сфері гуманітаристики, методи й методологія дискурсивних студіювань, зокрема проблема аналізу спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу, до сьогодні залишається невисвітленою. Мета дослідження полягає у встановленні конститутивних характеристик спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу.

Розглянуто спортивний коментар як спортивний дискурсивний жанр, який сприяє тому, щоб реальна спортивна подія отримала статус медіальної і була адекватно транспортована реципієнту спортивного дискурсу — глядачеві (телеглядачеві, вболівальникові). Типологія спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу визначається наступними конститутивними характеристиками: фатична функція, до складу якої входять когнітивна й аксіологічна компетентність, дескриптивність і презентаційність висловлювання, змістова достатність і контроль змістової надлишковості, орієнтування в змістовому і мовленнєвому континуумі; інструментальність: цілеспрямована сугестія, оцінність та діалогічність: звертання до телеглядачів як повноцінних учасників діалогу. Комунікативна поведінка коментатора характеризується рядом специфічних функцій — модальною модеративністю, наявністю когнітивної та аксіологічної компетентності, дескриптивністю

та презентаційністю, що проявляються в обов'язковій оцінності / образності висловлювання.

Ключові слова: дискурс мас-медіа, спортивний коментар, фатична функція, інструментальність, діалогічність

Вступ. Дискурс мас-медіа виступає як своєрідна лабораторія, в якій опановують і випробовують нові засоби мовного вираження. Тому дослідження текстів масової інформації ще довго привертатимуть увагу лінгвістів. У сучасному мовознавстві все більшого поширення набувають дослідження, в яких використовується арсенал суміжних наук. На сучасному етапі розвитку лінгвістики існує велика кількість підходів як до аналізу дискурсу, так і до виділення його типів. Однак між усіма різноманітними точками зору є дещо спільне — усі вони розглядають людську поведінку як мовленнєву діяльність (Шевченко, 2006; Олянич, 2004; Gee & Handford, 2013; Ross & Rivers, 2020; Scollon, 2014).

Актуальність. Завдяки особливій ролі телебачення у сферу спортивного спілкування зараз залучені мільярди людей. Статус дискурсивної лінгвістики і багатьох її категорій: інституційність дискурсу, базові концепти, інтенційні типи, жанровий простір дискурсу є дискусійними. І хоча дискурс — явище вже не нове, а скоріше, доволі поширене у сфері гуманітаристики, методи й методологія дискурсивних студіювань, зокрема проблема аналізу спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу до сьогодні залишається невисвітленою. *Мета дослідження полягає у встановленні конститутивних характеристик спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу.*

Мета дослідження полягає у встановленні конститутивних характеристик спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу.

У якості **завдань** дослідження виокремлюємо наступні: 1) розглянути специфіку спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу; 2) окреслити параметри і функції спортивного коментатора як мовної особистості; 3) виокремити типологічні конститутивні характеристики спортивного коментаря.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження слугували записи мовлення коментаторів тенісних турнірів 2019–2020 років (більше 100 відеофрагментів тенісних міжнародних турнірів), записи яких збережено на сайті <https://www.tennischannel.app/>, які були трансформовані у текстову форму скриптів та досліджувалися

як письмова фіксація спортивної події. У якості методів дослідження використовувалися елементи дискурс-аналізу та загальнонаукові методи — аналізу, синтезу і узагальнення.

Результати та дискусія. Висвітленню проблеми сутності, структури, функціонування і типології дискурсу як напрямків сучасної лінгвістики присвятили свої розвідки: Н. Н. Кислицина, О. А. Новикова, Т. М. Корольова, Н. С. Жмаева, S. Barnett, M. Dimter, R. Scollon та ін.

Міждисциплінарний підхід до вивчення дискурсу знаходиться у фокусі інтересів лінгвістики у зв'язку з інтеграційною тенденцією її розвитку й антропологічністю парадигми дослідження інституційних дискурсів: на перший план виходять не внутрішньосистемні мовні стосунки, а характеристики мовної особистості як носія відповідної культури і статусно-рольових стосунків (Pedersen, Laucella, Kian & Geurin, 2020).

Основною метою дискурсивного аналізу є визначення закономірностей побудови тексту з урахуванням таких компонентів, як характер учасників спілкування, взаємини між ними, мета комунікації, екстралінгвістична ситуація, антиципація, а спортивна комунікація в сучасних умовах пов'язана з відкритістю спортивної сфери, неминучістю перетину спортивного дискурсу з дискурсами багатьох інших найважливіших сфер життя і діяльності сучасної людини (Шевченко, 2006). У той же час цілісна картина вербального і невербального спілкування у сфері спорту є не дослідженою в сучасних студіюваннях.

Специфіку інституційного дискурсу трактуємо, слідом за В. І. Карасиком: «вона розкривається в його типізації, тобто в типі суспільного інституту, який в колективній мовній свідомості має відповідну дефініцію, є узагальненим в ключовому концепті цього інституту, пов'язується з певними функціями людей, спорудами, побудованими для виконання даних функцій, громадськими ритуалами і поведінковими стереотипами, міфологемами, а також текстами, створений в даній соціальній освіті» (Карасик, 2002).

Спортивний дискурс як тип інституційного дискурсу являє собою складне багатофункціональне утворення, що включає в себе інші типи дискурсу, такі як дискурс мас-медіа та рекламний дискурс, які користуються спортом в своїх загальних і приватних цілях.

У медіальній спортивній події зазвичай дослідники виділяють такі рівні семіотичної значущості: 1) образ і візуальну перспективу; 2) «ві-

зуальну рамку» події, під якою розуміють додаткову текстову інформацію, що виводиться на екран у вигляді субтитрів, титрів і текстових таблиць (список команди, склад гравців, імена суддів); 3) відеографіка; 4) спортивний коментар (Barnett, 1990: 155). Таким чином, розглядаючи телевізійну (медіальну) спортивну подію в якості основи для розвитку спортивного дискурсу, ми неминуче концентруємо нашу увагу на спортивному коментарі, який опиняється в центрі медіального події.

Окреслюючи спортивний коментар як дискурсивний жанр, який сприяє отриманню спортивною подією статусу медіальної, можна визначити ті вагомні прагматичні функції, що виконує СК (спортивний коментатор) під час ведення телевізійного ефіру: модальна модеративність, когнітивна та аксіологічна компетентність, дескриптивність і презентаційність висловлювання, контроль над змістовною надлишковістю, цілеспрямована сугестія, оцінність, забезпечення доступу до мовного коду дійсності, локалізація поточної події, контроль когнітивної доступності інформації, що повідомляється, образність висловлювання, контроль обсягу інформації, що повідомляється, смислова достатність, орієнтування в мовленнєвому і ситуативному континуумі, національна, етнічна та соціальна ідентичність, емоційна толерантність, особистий мовний і мовленнєвий досвід, психологічна і лінгвістична толерантність.

Вищезазначені параметри мовної особистості не можуть не впливати на формування власне дискурсу спортивного коментаря. Поєднання прагматичних функцій спортивного коментаря як такого і виконуваних спортивним коментатором під час коментування реальної події мовних функцій, і перетворення його в медіальну подію дають нам можливість визначити конститутивні характеристики жанру спортивного коментаря в цілому. Таке поєднання дає нам можливість створити типологію конститутивних характеристик спортивного коментаря, що є важливим як для виявлення конститутивних ознак спортивного дискурсу в цілому, так і для визначення жанрових особливостей самого спортивного коментаря.

Типологія спортивного коментаря як жанру спортивного дискурсу визначається такими конститутивними характеристиками: *фатична функція*, до складу якої входять когнітивна і аксіологічна компетентність, дескриптивність і презентаційність висловлювання, змістова

достатність і контроль змістової надлишковості, орієнтування в змістовному і мовленнєвому континіумі; *інструментальність*: цілеспрямована сугестія, оцінність та *діалогічність*: звертання до телеглядачів як повноцінних учасників діалогу.

В лінгвістичному ракурсі — фатика є контактом у ширшому розумінні. Еволюція прагматики знаків робить можливими семіотичні перетворення одного типу в інший, що обумовлює дислокацію від інформатики до фатики. Елементи комунікативно-дискурсивної межі висловлювання мають відношення до експліцитної реалізації фатичної функції; фатична мова, фатичні мовні жанри реалізують фатичні функції імпліцитно (Олянич, 2004). Критеріями інформативності вважаються релевантність і адекватність у представленні інформації, а фатика передбачає змістовність, емоційність і афективність.

Когнітивна і аксіологічна компетентність, як конститутивна характеристика спортивного коментаря полягає: 1) у володінні спортивним коментатором інформацією про особистість тенісистів, їхні досягнення, розвиток їхньої спортивної кар'єри; 2) в знанні про правила ведення змагань, ритуал початку і завершення змагань; 3) в знанні техніки і фізіології тенісу, як виду спорту. Сюди ж можуть бути віднесені оціночні компоненти, такі, наприклад, як кваліфікація спортсмена і тренера, здатність до прогнозу результатів, які спортсмен або команда можуть досягти в фіналі змагання. Фатична функція як підтримуюча функція спортивного коментаря проявляється тут у вигляді інформування телеглядача, який потребує нагадування й оновлення свого інформаційного арсеналу, відповідно спортивний коментар сприяє семіотизації коментованої медіальної події, оновлюючи спортивний тезаурус глядача або змушуючи його пригадати цей тезаурус.

У свою чергу, коментатор не забуває про те, що змагання можуть дивитися і глядачі, які не є постійними чи просунутими фахівцями; відповідно його компетентність змушена балансувати на грані між професіоналізмом і дидактичністю в актуалізації інформації: з одного боку, інформацією повинні бути задоволені досвідчені глядачі, з іншого ж — вона має бути когнітивно доступною для початківця глядача. Розглянемо на прикладах зі скриптів тенісних турнірів 2019 року:

Наприклад: ...*So then, while the players go through their warm-up, let me tell you a little about Matthias Bachinger. The German is no stranger to Murray with the two having known each other since the age of 14 after playing each other*

in juniors. The 27-year-old is currently ranked at 235 in the world rankings, but he has performed well above that standard in New York in winning three qualifying matches and his first-round encounter with Radek Stepanek in straight sets...

В уривку демонструється компетентність коментатора, знання спортивної кар'єри тенісиста і прогноз можливих результатів і акцентується кваліфікація спортсмена.

Наприклад: *...Murray is almost toying with the German at the moment. At 0–15, Murray dinks a backhand inches over the net to force Bachinger to net, but the world number 235 is able to get back to 30–30 after Murray goes long with two shots that he would expect to make. It's a fine hold from Bachinger, who takes the game with a flat backhand down the line that makes Murray net on the stretch...*

... Big forehand winner right on the line for Serena to take the early advantage and a forehand error from Sakkari brings up an ominous 0–30 scoreline. A massive backhand return winner brings up triple break point but Sakkari saves the first, and then the second with a solid volley. The third, however, is a tame forehand into the net and Serena Williams will serve for the match...

Глядачеві пропонується дидактичний коментар, явно розрахований на цільового недосвідченого глядача. Фатика проявляється також у тому, що одночасно створюється образ успішного спортсмена. Техніка спортсмена (*...a fine hold from Bachinger, who takes the game with a flat backhand down the line...; A massive backhand return winner brings up triple break point...*) — ключовий елемент аксіологічності — цінності того, що глядачі опиняються свідками події.

Наприклад: *...When the pair met just two weeks ago it was the Greek who came out on top, pulling off the upset from a set down and toppling the 23-time Grand Slam champion 5–7 7–6(5) 6–1. Can lightning strike twice?*

Компетентність коментатора демонструється відсиланням до історії попередніх змагань, до спогаду про попередній турнір. Треба наголосити, що цей елемент спортивного коментаря є одним з найбільш частотних способів встановлення когнітивного контакту коментатора з глядацькою аудиторією. У коментатора глядачі звикають бачити історіографа спортивної слави, і це поступово стає загальним прийомом, що сприяє фатичній функції коментаря, визначаючи її не тільки як контактостановлюючу мовну функцію, а й як функцію підтримки ходу дискурсу, його розгортання. Наведемо ще один приклад:

Наприклад: *...But the British public has a corner in its heart for each of those ranged against him... Federer is adored for his artistry, his barely-suppressed*

emotion, his courageous fight against illness and injury to claim—just weeks ago—his most hard-won title... He wows them on the court, he gives them his time off the court... They stand in awe when he arrives and when he leaves... If he makes a seventh consecutive final, the groundswell of support for him will be enormous. And if he should win, the tears will flow both from him and the crowd...

В даному випадку, характеризуючи реакцію глядачів, СК використовує алюзію і порівняння, як для демонстрації своєї компетентності, так і для підкреслення ціннісної складової моменту.

Наступною означеною характеристикою фатичної функції є дескриптивність і презентаційність висловлювання, а саме транспортування в дискурс коментатора образів і концептів спортивної події, характеристики її учасників, а також дескрипції місця, способу дії і способів здійснення спортивних дій. Презентаційні ознаки спортивного коментаря як масово-інформаційного дискурсу забезпечуються залученням у дискурс концептів, образів і іміджів. Дослідник дискурсу О. В. Олянич зазначає, що цей інструментарій є засобом інформування і впливу у прагматичній комунікації завдяки таким ознакам як семіотична здатність до кодифікації дійсності, символічність, інформативність, соціальна і ціннісна спрямованість, емоціогенність, здатність до кодифікації дійсності, регулярної відтворюваності в комунікативних ситуаціях, закріплення у свідомості індивідуумів і соціуму в цілому, що дозволяє віртуалізувати інформаційний простір і задовольняти потреби глядачів (Олянич, 2004). Транспортування концепту і образу як мовних сутностей, іміджу як соціально орієнтованого відбитку образу в дискурс здійснюється за допомогою певних лінгво-семіотичних засобів, серед яких театральність/театралізація виступає базовим способом. Коментування спортивних змагань (у нашому випадку — коментування тенісного турніру) використовує яскраві образні вербальні дескрипції для формування образу спортсменів.

Початок змагання являє собою типовий і класичний презентаційний дискурс, у якому особистості тенісистів Новака Джоковича і Кайла Едмунда отримують яскраву рефлексію у коментарі. Особливий тип презентації використовується у коментуванні виходу тенісистів на корт.

Наприклад: *...With one foot out of the tournament, Edmund produces one of his best service games of the match, albeit aided slightly by a wild forehand from Djokovic on game point. Novak, with his two break cushion, will serve for the match... Djokovic, the heavy favourite for the men's title, won the Western*

& Southern Open last week and raced through his first round US Open match on Monday, beating Damir Dzumhur 6–1 6–4 6–1. The Serbian world No 1 is 24–0 for 2020 so far and is chasing a 4th US Open title and 18th Grand Slam title overall... Edmund, meanwhile, currently ranked world No 44 and British No 2, beat the volatile Alexander Bublik in his first round match, coming through a topsy-turvy encounter 2–6 7–5 7–5 6–0. At the New York Open, all the way back in February of this year, Edmund picked up his second ATP World Tour title, but beating a motivated Novak Djokovic over five sets on Arthur Ashe Stadium will be a much tougher task...

Вербальні засоби дескрипції і презентаційної характеристики учасників спортивної події в наведеному у прикладі коментарі демонструють досить повну лінгвосоціотичну карту майбутнього змагання, водночас в дискурсі спортивного коментаря ми виявляємо такі дескриптивні і презентаційні характеристики, як: 1) персональні, локальні і хронікальні референції учасників змагання — імена і назви країн, які вони представляють (*The Serbian world No 1 is 24 for 2020 so far and is chasing a 4th US Open title and 18th Grand Slam title overall...*); 2) опис професійного статусу (...*World no.1 Novak Djokovic advanced to his 11th semi-final at the Internazionali BNL d'Italia on Friday, following his 6–3, 4–6, 6–3 win against German qualifier Dominik Koepfer...*); 3) дескрипції спортивних досягнень учасників (...*This is the American's main-draw debut at Roland Garros but she is already a proven grand slam competitor having reached the fourth round of Wimbledon and the Australian Open and the third round of the US Open...*)

Для підтримки фатичного контакту в спілкуванні з глядачем як своїм віртуальним співрозмовником спортивний коментатор використовує також метайнформацію, що дає уявлення про фізичний стан спортсменів і їхню спортивну форму («*Serena is clearly out of breath... but she's also in high spirits, very happy with today's result*», «...*Williams is, of course, still chasing that elusive all-time-record-equalling 24th major singles trophy, but her form since the restart has been patchy...*»), їхній зовнішній вигляд і пов'язані з цим обставинні-алюзії інституційного характеру («...*Despite the injuries and personal complications of the recent past, Djokovic has remained one of the sport's most bankable athletes. Last year, he switched clothing brands from Uniqlo to Lacoste, as part of a five-year deal worth a reported \$9 million a year*»), прогнози щодо можливих результатів тенісного матчу, як, наприклад, інформація про суперечливі результати

виступу Серени Вільямс («*Sakkari has now won her last eight tie-breaks and will no doubt be hoping this set goes the distance too. For Serena, this is the seventh of nine played since the restart to go to a third*»).

Нарешті, в спортивному коментарі міститься інформація щодо процесів, що відбуваються на очах у глядачів, і на перший погляд, вона мало що додає до підвищення компетенції телеглядача («*Serena producing incredible defence but Sakkari keeps battling through and reaches 30–15. Another double fault, however, levels the score and a first break point chance for Williams rears its head since the first set*»).

Таким чином, коментатор додає інтриги в свій діалог з глядачем, роблячи його очікування напруженими, що представляє собою певну маніпулятивну стратегію.

Розглянемо наступну ознаку в дискурсі спортивного коментаря — а саме оцінка дій спортсменів, публіки, суддів, власне спортивної події і формуючих її фактів. В аналізованому письмовому скрипті спортивного змагання виявляються такі типи вербальної оцінки: *позитивна оцінка* дій тенісиста, надана коментатором за допомогою підсилювальних прислівників і прикметників («*an unbelievable turnaround here*»); *негативна оцінка* дій тенісиста, надана коментатором у формі алюзії; *гіперпозитивна оцінка* дій і статусу тенісиста, з використанням індикаторів найвищого ступеня порівняння *super*, семантичних інтенсивів / експресивів *ever so well*, референційна оцінка дій тенісиста — інтенсивність цієї оцінки забезпечується коментарем реакції публіки: а) використанням експресивно маркованої лексики; б) генералізуюча оцінка усіх дій, що віддзеркалюють конкретний виступ тенісистів і події в цілому, актуалізована за допомогою найвищого ступеня *one of the best* («*this will be one of the best events for men*»).

Як правило, фактична інформація являє собою основу коментаря, так презентаційна інформація складає 32 %, професійна 55 %, інформація щодо події 6 %, метайнформація 4 % і хронотопна 3 %. Домінуючими є два типи інформації, що характеризують змістовно-інформативну достатність коментаря і є провідними типами коментування: професійна і презентаційна інформація, оскільки саме такої інформації чекає від коментатора глядацька аудиторія.

Наступною конститутивною ознакою спортивного дискурсу є інструментальність. До її складу входять: цілеспрямована сугестія, оцінність та діалогічність. Цілеспрямована сугестія актуалізується у

вигляді наполегливого впливу на глядача послідовним нав'язуванням спортивним коментатором своєї точки зору на спортивну подію. Найчастіше цілеспрямована сугестія виражається в надмірному використанні вербальної оцінки — як позитивної, так і негативної.

Оцінність — один з інструментів цілеспрямованої сугестії в жанрі спортивного коментаря. При цьому емоційність одними своїми аспектами (пов'язаними з емоційною оцінкою вислову) входить як складова частина в систему мовної модальності, утворюючи зону емоційно-оцінних суб'єктивно-модальних значень. Інші аспекти, відповідні внутрішньому стану, настрою того, хто говорить, а також засоби їхньої мовної номінації є компонентами зовнішнього середовища стосовно системи мовної модальності. Аналіз робіт, присвячених питанню розмежування експресивного, емоційного та модального аспектів мови (Koroleva, 1989), дозволяє прийти до висновку: поняття експресивність, емоційність і модальність можуть виражатися одними й тими самими мовними (лексико-граматичними й інтонаційними) і немовними (пара- та екстралінгвістичними) засобами. Проте відмінності, що існують між ними, чітко виявляються в процесі комунікації. Експресивність відрізняється від емоційності тим, що є універсальним підсилювачем виразності мовлення під час передавання почуття, волі, тоді як емоційність передає саме почуття індивідуума. Вербалії, що містять оцінний компонент у своїй семантичній структурі, наповнюють будь-який спортивний дискурс.

Наведемо приклади вираженої позитивної оцінки в спортивному коментарі: *...Aside from his struggle against Kevin Anderson, Djokovic has looked superb!*

Також досить частими є приклади негативної оцінки в жанрі спортивного коментаря. Як правило, коментатор допускає негативну оцінність у своїй промові в моменти невдачі спортсменів. Часто негативно оцінюються умови змагань і якість спортивного суддівства.

Забезпечення доступу до коду мовної дійсності. Цей параметр спортивного коментаря вказує на роз'яснювальну функцію коментатора як мовної особистості. У своїй промові коментатор дбає про доступність інформації, що надходить глядачеві. Як правило, він розраховує на те, що спортивну подію спостерігають як підготовлені, так і не підготовлені реципієнти репортажу. Тому професійний коментатор вдається до дефінування (роз'яснення) правил, регламенту матчу і дій

суб'єктів спорту, розкриває суть того чи іншого спортивного артефакту або символу.

Діалогічність як конститутивна ознака спортивного дискурсу визначається такими параметрами: модальна модеративність і симуляція комунікативного середовища у зверненні до телеглядачів як до учасників діалогу. Модальна модеративність являє собою параметр діалогічності як дискурсивної характеристики спортивного коментаря і вказує на доречність висловлювання. Мова йде про вибудовування діалогу з глядачем, в якому «активованій внутрішній цензор» спортивного коментатора, який уникає категоричних і жорстких оцінок, користується евфемізмами і ніколи не вдається в своєму дискурсі до порушення принципів толерантності. Симуляція комунікативного середовища у зверненні до телеглядачів як до учасників діалогу характеризується апеляцією до глядача через формули звертань і риторичні запитання, з метою занурення телеглядачів і створення ілюзії присутності.

Наприклад: *...Good afternoon!.. Hello, and welcome to Sports Mole's live coverage of the Wimbledon semi-final between Serena Williams and Maria Sharapova... Good afternoon everyone and thank you for joining us for our coverage of Stanislas Wawrinka's quarter-final clash with Richard Gasquet. Both players have rushed out onto Court One as we look to get started before any weather interruptions.*

Дослідження виявило цілий ряд функцій, виконуваних мовною особистістю спортивного коментатора. Ці функції збігаються з більшістю таких, що належать до мови і мовлення і виділяються як такі, що належать дискурсу в цілому. Конститутивні ознаки спортивного дискурсу актуалізуються під час аналізу комунікативної поведінки спортивного коментатора. Жанр спортивного коментаря є вербальною рефлексією спортивної події мовної особистості спортивного коментатора. Комунікативна поведінка коментатора характеризується рядом специфічних функцій — модальною модеративністю, наявністю когнітивної та аксіологічної компетентності, дескриптивністю та презентаційністю, що проявляються в обов'язковій оцінності / обрзаності висловлювання.

Специфіка комунікативної поведінки спортивного коментатора як мовної особистості характеризується сугестією, спрямованою на реципієнта спортивного дискурсу, і виявляється в таких параметрах мовної дії, як контроль змістовної надмірності і достатності, ког-

нітивної доступності та обсягу інформації, що передається, забезпечення доступу до мовного і лінгвокультурного коду реальності, локалізація поточного моменту. Комунікативна успішність мовної особистості спортивного коментатора забезпечується його смисловою орієнтацією в мовному і ситуативному континуумі, здатністю до розпізнавання національної та соціальної ідентичності об'єктів його коментаря, його психологічною та лінгвістичною толерантністю, особистим мовним і мовленнєвим досвідом.

Область дослідницького інтересу в подальшому лежить також в площині міжкультурної комунікації та особливостей комунікативної поведінки суб'єктів спорту, а також питання про зв'язок спортивного, політичного та рекламного дискурсів в ракурсі об'єднуючого параметра інституціональності.

ЛІТЕРАТУРА

- Гаврилюк О. О. Інтернет-скрипт як новітній різновид спортивного репортажу. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. URL: http://langcenter.kiev.ua/Lingvistyka%202010/Gavrilyuk_62-69.pdf.
- Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
- Олянич А. В. Презентационная теория дискурса. Волгоград : Парадигма, 2004. 507 с.
- Кислицына Н. Н., Новикова Е. А. Спортивный дискурс в системе институциональных видов дискурса. *Актуальные проблемы филологии и педагогической лингвистики*. 2017. № 2. С. 28–35.
- Королева Т. М. Механизм взаимодействия лингвистических средств при передаче модальных значений. *Мовознавство*. 1989. № 2. С. 55–58.
- Шевченко І. С. Дискурс і когнітивно-комунікативна парадигма лінгвістики. *Мова. Людина. Світ*. Київ: КНЛУ, 2006. С. 148–156
- Barnett S. Games and Sets: the Changing Face of Sport on Television. London: BFI, 1990.
- Billings A. C., Butterworth M. L., Turman P. D. Communication and Sport: Surveying the Field. 3rd ed. SAGE Publications, Inc, 2017.
- Callies M., Levin M., Mahlberg M., Teubert W. *Corpus Approaches to the Language of Sports: Texts, Media, Modalities (Corpus and Discourse)*. Bloomsbury Academic, 2019.
- Dimter M. On Text classification. T. A. van Dijk (Ed.) *Discourse and literature*. Amsterdam: John Benjamins, 1985.
- Gee J. P., Handford M. The Routledge Handbook of Discourse Analysis (Routledge Handbooks in Applied Linguistics). 1st ed. Routledge, 2013.
- Goodwin C. Conversational organization: Interaction between speakers and hearers. New York: Academic Press, 1981.
- Королева Т. М. Механизм взаимодействия лингвистических средств при передаче модальных значений. *Мовознавство*. 1989. № 2, С. 55–58.

- Pedersen P. M., Laucella P., Kian E., Geurin A. Strategic Sport Communication. Third ed. Human Kinetics, Inc, 2020.
- Raunsbjerg P., Sand H. TV Sport and Rhetoric (The Mediated Event), 1998.
- Ross A. S., Rivers D. J. Sport in the new media landscape: Community, participation and discourse. *Discourse, Context & Media*, 2020. 35. 100378. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2020.100378>
- Scollon R. Mediated Discourse as Social Interaction. Taylor & Francis, 2014.
- Van Dijk T. A., Kintsch W. Strategies of discourse comprehension. New York: Academic Press, 1983.
- Whannel G. Fields in Vision: Television Sport and Cultural Transformation (Communication and Society). 1st ed. Routledge, 1992.

КОНСТИТУТИВНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ СПОРТИВНОГО КОММЕНТАРИЯ КАК ЖАНРА СПОРТИВНОГО ДИСКУРСА

Елена Глущенко

кандидат филологических наук, доцент кафедры филологии,
Одесский национальный морской университет,
Одесса, Украина
e-mail: gluschenko2828@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3317-5539>

АННОТАЦИЯ

Благодаря особой роли телевидения в сферу спортивного общения сейчас вовлечены миллиарды людей. Статус дискурсивной лингвистики и многих ее категорий: институциональность дискурса, базовые концепты, жанровое пространство — являются дискуссионными. И хотя дискурс — явление уже не новое, а скорее, довольно распространенное в сфере языкознания, методы и методология исследования различных типов дискурса, в частности проблема анализа спортивного комментария как жанра спортивного дискурса до сих пор остается не освещенным. Цель данной работы заключается в установлении конститутивных характеристик спортивного комментария как жанра спортивного дискурса.

Рассмотрены спортивный комментарий как спортивный дискурсивный жанр, способствующий тому, чтобы реальное спортивное событие получило статус медийного и было адекватно транспортировано реципиенту спортивного дискурса — зрителю (телезрителю, болельщику). Типология спортивного комментария как жанра спортивного дискурса определяется следующими конститутивными характеристиками: фактическая функция, в состав которой входят когнитивная и аксиологическая компетентность, дескриптивность и презентационность высказывания, смысловая достаточность и контроль смысловой избыточности, ориентирование в содержательном и языковом континууме; инструмен-

тальность: целенаправленная суггестия, оценочность и диалогичность: обращение к телезрителям как к полноценным участникам диалога.

Коммуникативное поведение комментатора характеризуется рядом специфических функций — модальной модеративностью, наличием когнитивной и аксиологической компетентности, дескриптивностью и презентационностью, проявляющимися в обязательной оценочности / образности высказывания.

Ключевые слова: дискурс масс-медиа, спортивный комментарий, фактическая функция, инструментальность, диалогичность

CONSTITUTIVE PARAMETERS OF A SPORTS COMMENTARY AS A GENRE OF SPORTS DISCOURSE

Olena Hlushchenko

Candidate of Philology, Associate Professor at Philology Department,
Odesa National Maritime University,
Odesa, Ukraine
e-mail: gluschenko2828@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3317-5539>

SUMMARY

New media technologies and social media have further added to and exacerbated the powerful cultural configuration that sport (and) media comprise. Sport should be understood as a complex site with many intersecting and interrelated levels and elements that are mutually self-constituting. Modern research in the field of sports discourse, in particular the problem of analyzing sports commentary as a genre of discourse of sport still remains unresolved. The aim of the study is to establish the constitutive characteristics of tennis commentary as a genre of sports discourse. Live tennis commentary is shown to be an internally complex form of media communication that combines elements of live spoken informal conversation. The typology of sports commentary as a genre of sports discourse is determined by the following constitutive characteristics: phatic function, which includes cognitive and axiological competence, descriptiveness and presentation of utterance, semantic sufficiency and control of semantic redundancy, understanding of the context and speech continuum; instrumentality: communicative influence (suggestion), evaluation and dialogicity: appeal to TV viewers. The communicative behavior of the tennis commentator is characterized by a number of specific functions — moderation, the presence of cognitive and axiological competence, descriptiveness and presentation, manifested in the evaluation / figures of speech.

Key words: media discourse, sports commentary, phatic function, instrumentality, dialogicity

REFERENCES

- Barnett, S. (1990) *Games and Sets: the Changing Face of Sport on Television*. London: BFI
- Billings, A. C., Butterworth, M. L., & Turman, P. D. (2017). *Communication and Sport: Surveying the Field* (3rd ed.). SAGE Publications, Inc.
- Callies, M., Levin, M., Mahlberg, M., & Teubert, W. (2019). *Corpus Approaches to the Language of Sports: Texts, Media, Modalities (Corpus and Discourse)*. Bloomsbury Academic.
- Dimter, M. (1985). On Text classification. In T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse and literature*. Amsterdam: John Benjamins.
- Gee, J. P., & Handford, M. (2013). *The Routledge Handbook of Discourse Analysis (Routledge Handbooks in Applied Linguistics)* (1st ed.). Routledge.
- Goodwin, C. (1981). *Conversational organization: Interaction between speakers and hearers*. New York: Academic Press.
- Havryliuk O. O. (2010). Internet-skrypt yak novitnii riznovyd sportyvnoho reportazhu [Internet-script as a new type of sport report]// *Linhvistyka XXI stolittia: novi doslidzhennia i perspektyvy*. URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/37820/07-Gavriluk.pdf?sequence=1> [in Ukrainian]
- Karasik V. I. (2002). *Zazykovoju krug: lichnost, koncepty, diskurs*. [The notion of Language : Identity, Concepts, Discourse]. Volgograd : Peremena. [in Russian]
- Kislitsina N. N., Novikova E. A. (2017). Sports discourse in the system of institutional types of discourse. *Aktual'nye problemy filologii i pedagogiceskoj lingvistiki*, 2017, 2, pp. 28–35 [in Russian]
- Olyanich A. V. (2004). *Prezentacionnaya teoriya diskursa*. [Presentational discourse theory]. Volgograd : Paradigma. [in Russian]
- Pedersen, P. M., Laucella, P., Kian, E., & Geurin, A. (2020). *Strategic Sport Communication* (Third ed.). Human Kinetics, Inc.
- Raunsbjerg, P., Sand, H. (1998) *TV Sport and Rhetoric (The Mediated Event)*
- Ross, A. S., & Rivers, D. J. (2020). Sport in the new media landscape: Community, participation and discourse. *Discourse, Context & Media*, 35, 100378. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2020.100378>
- Scollon, R. (2014). *Mediated Discourse as Social Interaction*. Taylor & Francis.
- Shevchenko, I. S. (2006) *Dyskurs i kognityvno-komunikatyvna paradygma linhvistyky [Discourse and Cognitive communicative linguistic paradigm]*. *Mova. Liudyna. Svit. Do 70-richchia prof. M. Kocherhana : zb. nauk. statei : KNLU Publ.*, pp. 148–156 (in Ukrainian)
- Van Dijk, T. A., & Kintsch, W. (1983). *Strategies of discourse comprehension*. New York: Academic Press.
- Whannel, G. (1992). *Fields in Vision: Television Sport and Cultural Transformation (Communication and Society)* (1st ed.). Routledge.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2020